

cam Angeli representationem sub figura hominis, eamque metaphoram ad singula membra hominis applicans, de dentibus sic inquit: *Porro dentes divisionem indultæ sibi perficientis alimoniam, alentisque perfectionem exprimere credimus. Quælibet enim substantia spiritualis, quam ab angustiore percepit unicam, et uniformem intelligentiam, provida virtute dividit, atque multiplicat, dum inferiorem quoque pro captu suo promovet, atque subtollet.* Ubi aperte docet, superiorem Angelum unica intelligentia percipere, quam in plures multiplicat in Angelo inferiori, ut ab illo percipi possit: ergo docet, superiores Angelos universaliorem scientiam habere, ac proinde etiam universales species, ut argumentati sumus. At respondet dictus auctor, loqui Dionysium ibi de supernaturali cognitione Angelorum, quam per divinam revelationem accipiunt, et de illa docere superiorem Angelum plura cognoscere unico conceptu, quæ inferior pro captu illius in plures conceptus distribuit. Sed fortasse sine causa limitatur sermo Dionysii: sed demus, loqui Dionysium de supernaturali cognitione, quæ ex divina revelatione ad inferiores Angelos per illuminationem superiorum descendit. Inde tamen imprimis sumo argumentum ad cognitionem naturalem: nam cognitio supernaturalis infunditur modo naturæ accommodato, quia unum quodque recipitur ad modum recipientis: sic ergo in revelatione supernaturali Angelus superior unico conceptu plures percipit, quas inferior non nisi pluribus potest commode concipere: profecto magnum argumentum est, connaturalem modum cognoscendi superioris esse simpliciorum, et universaliorem in hoc, quod plura uno actu, ac subinde uno principio proximo, seu una specie ex natura sua cognoscit. Deinde sumo etiam hinc indicium ad explicandam mentem Dionysii in priori loco, et similibus, ubi cognitionem inferioris Angeli comparatione superioris particularem, vel quasi partem vocat: nam profecto ita loquitur, quia cognitio inferioris magis divisa est, et quasi in partem distributa respectu perfectioris conceptus superioris Angeli: eodem ergo modo se habent species, quæ conceptibus commensurantur. Et ita potest hæc sententia confirmari ex his, quæ cap. 7, de cœlesti Hierar., de prima Hierarchia, et excellenti, ac universali modo cognoscendi, ejus idem Dionysius tradit: item ex his, quæ de anima, et intelligentiis docet, cap. 7, de divin. Nominib., ubi animæ naturale esse dicit, *per signa inferiora, et dividua cognos-*

cere, angelicam vero naturam universalium cognoscere, et plura in unum colligere.

7. *Ratione etiam probatur conclusio.* — Ratione probatur eadem sententia, supposita priori quod Angeli habeant species universales, et cum proportionem argumentando. Ideo enim gradus angelicæ naturæ universales species habere creditur, quia et illæ species possibles sunt, et perfectiores, et illa perfectio est satis consentanea excellentiæ angelicæ naturæ in gradu suo, et non est, cur illi denegetur, sed cum eadem proportionem universales species possibles sunt, et perfectiores, quam minus universales, et illa major perfectio est consentanea majori excellentiæ Seraphinorum, vel Cherubinorum, verbi gratia, ergo non est, cur illis denegetur respectu interiorum. Neque enim satis est dicere, sufficienter salvati posse majorem perfectionem sine majori universalitate, quia potest esse major perfectio quasi intensiva, sine plurium rerum representatione. Si enim hæc evasio admittenda est, profecto nulla universalitas in speciebus angelicis inde probari poterit, sicut per similem objectionem Scotus intendit. At vero qui universales species admittit, illa evasione non obstante, profecto, consequenter loquendo, non potest illa uti ad rationem factam evacuan- dam, cum eadem ratio, et proportio servetur: Unde dicendum est, non minus pertinere ad excellentiam intellectualis naturæ, unico, ac simplici principio plura concipere, ac penetrare, quam singula clarius, ac exactius cognoscere. Imo eo ipso quod species universaliorem habet representationem, requirit lumen altius, et actum etiam superiorem, ac proinde excellentiori modo singula representantem, ergo perfectior virtus superioris Angeli hunc etiam excessum in universalitate simul cum aliis requirit, nec est, cur illi denegetur.

8. *Confirmatur deinde.* — Et confirmatur, nam Deus, quia est summe intellectivus, non solum clarissimum, sed etiam universalissimum, ac simplicissimum cognoscendi modum habet, et Angeli quia in gradu intelligendi Deo proxime accedunt, illas omnes perfectiones intelligendi simul cum universalitate aliquo modo participant, ergo eadem ratione illi Angeli, qui in essentiali perfectione Deo propinquiores sunt, universalitatem, ac simplicitatem cognitionis simul cum aliis proprietatibus perfectæ cognitionis magis participant, ergo etiam habebunt principia cognoscendi, seu species universales. Denique inter homines

excellentiæ ingenii non solum in claritate, sed etiam in universalitate aliquo modo commendatur, quia majus acumen intellectus in eo etiam consistit, quia ex uno principio plura cognoscit; et causa excellentior per unam virtutem plura efficit, et virtus quo excellentior, eo est universalior: cum ergo non idem cum proportionem de speciebus Angelorum superiorum sentiemus? Profecto hæc omnia attente considerata, plus faciunt, quam verisimilem conjecturam.

CAPUT XVI.

QUOMODO VARIETAS IN SPECIERUM UNIVERSALITATE DIVERSIS ANGELIS CONVENIAT.

1. *Non est questio de diversis Angelis numerice tantum.* — *Sed diversis genere vel specie.* — In applicanda regula indefinite tradita ad superiores et inferiores Angelos magna est inter doctores difficultas. Prius vero quam illam proponam, suppono, non esse questionem de Angelis tantum numero differentibus, si juxta nostram sententiam aliqui tales sunt sub omnibus speciebus ultimis Angelorum. Nam inter illos sine dubio nulla est varietas in universalitate specierum, sed omnes Angeli ejusdem speciei ultimæ species habent æque universales vel particulares. Quia vel omnes sunt absolute et simpliciter æque perfecti, et sic non habet in eis locum ullo modo regula proposita: vel licet inter illos sit aliqua inæqualitas in perfectione individuali, illa non sufficit ad inæqualitatem in universalitate specierum, quia species magis et minus universales essentialiter diversitatem habent, quia universalior species altioris rationis est, et inferiores ac particulares species quasi eminenter continet. At vero individuales substantiæ licet inæquales secundum numerum sint, non habent actus, vel principia operandi specie diversa, sed ad summum magis vel minus perfecta in entitatibus singularibus, sicut de animabus et intellectibus humanis multi opinantur. Est ergo questio de Angelis essentialiter differentibus, inter quos, ut in præcedenti libro notavimus, potest esse differentia specifica, vel sub proximo genere ultimo, vel sub genere subalterno remoto aut remotiori: nam prior esse censetur inter Angelos ejusdem ordinis vel aliquos, aliæ possunt inter varios ordines vel hierarchias cogitari, ut in eodem libro primo late tractatum est. Est ergo nunc questio, an differentia

in universalitate specierum, sit inter Angelos differente specie, vel solum inter diferentes genere proximo aut remoto, seu inter Angelos diversarum hierarchiarum, aut ordinum, aut alio simili modo.

2. *Prima sententia asserens de diversitate solum genericæ.* — Hoc posteriori modo opinatur Ferrariensis supra, explicando tertiam conclusionem D. Thomæ, quia (ut ait) non est necesse, ut omnes Angeli sub eodem proximo genere contenti, licet specie differant, per pauciora principia intelligant, eo ipso quod perfectioris speciei sunt. Sicut non est necessarium, ut animalia perfectiora per pauciores sensus intelligant. Et fuit hæc opinio Hervæi supra, articulo quarto, qui loquitur de Angelis differentibus specie sub eodem genere proximo, et de illis dicit, posse omnes intelligere per species æque universales, inter eos vero, qui differunt genere proximo, dicit inveniri differentiam in specierum universalitate. Et in eadem sententiam inclinat Ægidius supra ad quartum dubium, imo sentit, etiam Angelos diversorum generum proximorum posse per species æque universales intelligere. Et a posteriori id probat, quia alias si omnis Angelus quo superior eo universaliores species, ac subinde numero pauciores haberet, ascendendo per gradus, seu naturas Angelorum, facile deveniremus ad Angelum cognoscentem omnia per unam speciem, et consequenter superior illo vel per nullam speciem cognosceret, vel non per universaliorem, quam alius minus perfectus.

3. *Secunda sententia asserens de specifica etiam diversitate.* — Nihilominus contrariam sententiam docet Capreolus supra ad argumentum contr. 7 conclus., et Cajetanus, dicto art. 3, et sequuntur frequentius moderni Thomistæ, et expositores D. Thomæ, in dicto art. 3. Quia divus Thomas ibi simpliciter, et indefinite loquitur, dicens, *Angelos, quo superiores sunt, eo per universales species intelligere, quia sunt similiores Deo;* quæ verba, et ratio cum eadem proportionem ad omnes Angelos in essentia perfectiores applicantur. Idem habet, quæstione 8, de Verit., art. 40. Expressius tamen ita declaravit hæc loca in quæstione disputata de Anima, art. 7, ubi in corpore dicit: *In substantiis spiritualibus ordo graduum diversarum specierum attenditur secundum comparationem ad primum agens, quod est perfectissimum, et ideo in eis prima species est perfectior secunda, et sic deinceps usque ad ultimam.* Et cum eadem proportionem concludit: *Quanto*

substantia spiritualis fuerit primo agenti propinquior, tanto in sua natura simplici perfectione habet bonitatem suam, et minus indiget inhaerentibus formis ad sui completionem. Et hoc quidem (ait) gradatim producitur usque ad animam humanam, etc. Et in solutione ad 3, id repetit, dicens, *In diversis Angelis esse species intelligibiles diversas, et quanto unusquisque est Deo propinquior, tanto habere formas intelligibiles magis elevatas et virtuosiores ad plura cognoscenda.* Est autem advertendum, D. Thomam loqui absolute de omnibus, et singulis Angelis, quia supponit omnes esse specie diversos. Nos autem cum proportione loquimur de singulis speciebus Angelorum, et omnes Angelos unius speciei quantum ad praesentem quaestionem attinet, tanquam unum reputamus, et in hoc sensu eisdem verbis semper utemur. Unde potest haec sententia confirmari ex Dionysio supra, quatenus sentit, omnem Angelum etiam infimum per pauciores, vel universaliores species intelligere, quam animam rationalem: nam eadem ratione Angelus proxime superior infimo per universaliora principia, quam ille, intelliget, et sic de caeteris.

4. *Approbatum secunda sententia.* — Inter has opiniones major est incertitudo, et ambiguitas, quam in generali assertionem capitis praecedentis. Quoniam ea, quae sunt universaliora, et magis confusa, facilius, ac proinde certius assequimur, ut quod inter Angelos sit essentialis differentia fere certo credimus, an vero haec sit inter singulos, vel quanta, aut qualis sit, valde est ambiguum. Ita ergo licet in praesenti multo sit probabilius, in Angelis non solum esse universales species, sed etiam in hac universalitate aliquam esse inter eos varietatem, magis obscurum et ambiguum est, quanta sit haec varietas, vel quomodo ad diversas species, vel ordines Angelorum applicanda sit. Nihilominus tamen absolute censeo probabilius, omnes Angelos, quo in essentia sunt perfectiores, eo intelligere per species universaliores. Quia omnis Angelus etiam infimus intelligit per species aliquo modo universales, ergo semper Angelus superior intelligit per species universaliores. Antecedens patet ex dictis capite praecedenti, et specialiter declaratur, quia intelligendum imprimis est de propria universalitate, quae in representatione plurium rerum, et maxime substantiarum consistit: ut omittam aliam universalitatem minus propriam, quam alii ponunt, de qua infra dicam. Unde consequenter intelligendum est illud antecedens quoad species representantes

res inferiores, seu minus perfectas ipso Angelo intelligente: nam respectu perfectiorum aliud dicendum est, ut supra tetigi et paulo post iterum attingam. Et ita ratio illius antecedentis est, quia quaelibet virtus angelica est superior hujusmodi rebus a se intelligibilibus, ergo comparatur ad illas, ut virtus universalis, quae simul plures illarum comprehendere potest, ergo est capax specierum res hujusmodi specialiter representantium, ergo cum illas species a rebus non accipiat, sed ab auctore naturae inditas habeat, verisimilius est illas recipere universales, et suae virtuti proportionatas. Hinc ergo probatur prima consequentia, quia quo unus Angelus alium in perfectione essentiali superat, eo habet virtutem universaliorum et efficaciorum, ergo potest plura simul, et uno actu comprehendere, ergo habet etiam species universaliores respectu eorundem intelligibilium objectorum. Confirmatur, quia (ut Dialectici dicunt) sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, sed Angelus ex vi spiritualis gradus postulat universalitatem praedictam specierum, et ideo in omni specie etiam infima illam habet, ergo quo magis participaverit essentialem perfectionem et virtutem illius gradus, eo majorem universalitatem specierum postulabit. Denique alias non possemus cum fundamento affirmare, quemlibet Angelum etiam infimum per magis universales species cognoscere, quam animam rationalem, quia posset in alia perfectione claritatis, vel comprehensionis et non in universalitate illam superare, sicut prior sententia de Angelis inter se essentialiter differentibus philosophatur: atque ita tota universalitas specierum angelicarum periclitatur, ergo consequenter loquendo, haec posterior sententia preferenda est.

5. *Ad exemplum primae sententiae in num. 2.* — Quo gradus corporeus est perfectior, eo plures habet potentias. — *In spiritualibus e contra.* — Nec exemplum de numero potentialium, aut sensuum animalium, quod Ferrariorum objicit, magni momenti est, alioqui etiam contra ipsum concluderet, Angelos diversorum ordinum, vel generum esse aequales in universalitate, vel numero specierum, quia bruta perfecta sunt diversorum generum etiam remotorum, et veluti diversorum ordinum et quasi hierarchiarum (ut sic dicam) et nihilominus in numero sensuum non differunt, ut patet de terrestribus, volatilibus, aquatilibus, etc. Et deinde in his corporalibus (ut notat Aegidius) quo gradus est perfectior, eo plures

habet potentias, et non e contrario. Ut vegetabilia plures potentias habent, quam inanimata, et bruta, quam vegetabilia, et inter bruta plures habent perfecta, quam imperfecta, et homo plures, quam caetera. In spiritualibus vero e contrario accidit: nam quo ille gradus perfectior est, eo habet pauciores potentias, altioris tamen ordinis. Unde etiam fit, ut in numero potentialium non sit diversitas in toto gradu intellectuali. Et ideo facile negatur consecutio, seu exempli similitudo, quia numerus potentialium sequitur gradum rei, seu genus aliquod valde superius: modus autem operandi per singulas potentias, sequitur propriam rei essentialitatem, et speciem: multitudo autem, seu universalitas specierum est accommodata modo operandi, et ideo sequi etiam potest specificam rationem, ac perfectionem essentialem.

6. *Tractatur ratio a posteriori ex Aegidio in eodem n. 2.* — *Ripa sententiae de universalitate specierum in representando.* — Difficilior objectio est, quam tetigit Aegidius, quae in hoc consistit, quod non videtur posse haec tanta varietas in universalitate specierum in omnibus Angelis salvari, quin perveniatur vel ad aliquem cognoscentem sine specie, vel ad aliquos inaequales in natura, et nihilominus aequales in numero, et universalitate specierum. Potest autem haec difficultas dupliciter expediri. Primo negando utramque sequelam. Ad rationem autem reddendam, et rem totam magis explicandam, suppono universalitatem hanc specierum angelicarum non esse ad representationem plurium quidditatum per singulas species limitandam. Dicunt enim aliqui, omnes Angelos habere species universales in representando plures rerum quidditates, seu specificas naturas, et in hac universalitate superare Angelum superiorem quemlibet inferiorem. Et attribuunt D. Thomae, eo quod dixerit, *species Angelorum esse universaliores, quasi ad plura se extendentes unamquamque earum,* quia sub nomine plurium non putant posse intelligi individua, sed essentias, seu quidditates, quia commune est omnibus Angelis, ut omnia individua ejusdem speciei ultimae per eandem intentionalem speciem cognoscant, ergo differentia in universalitate necessario esse debet in pluralitate quidditatum representatarum.

7. *Rejicitur.* — Sed haec sententia falsa est, et falsum fundamentum gratis supponit, nimirum omnia individua ejusdem naturae cognosci a quocumque Angelo etiam infimo per

unam speciem: unde enim hoc constat? aut quo fundamento tam universalis representatio, et cognitio omnibus Angelis etiam infimis tribuitur? Praesertim quia supra dixi, species Angelorum non representare per se primo naturas communes, specificas, vel genericas, sed singularia, in quibus et in unoquoque illorum rationes universales, et communes representant, ergo intentionalis species representans res singulares, non representat naturam communem, ut primarium, vel adaequatum objectum, ut etiam probatum est, ergo non est necesse, ut species representans naturam communem in uno, vel in duobus individuis, representet illam in omnibus, nulla enim ratio talis necessitatis reddi potest. Praeterea si species representans quaedam individua unius naturae, necessario representare omnia, profecto eadem necessitate representabit omnia possible; quod isti non admittunt. Sequela probatur, tum quia quod individua sint aliquando futura, vel non sint, extrinsecum est ad representationem speciei, ergo non est major ratio, cur ab intrinseco magis haec, quam illam necessario representet: tum etiam quia si aliqua ex illis possible fierent, per eandem speciem cognoscerentur, ergo signum est, per illam representari. Antecedens patet, nam si detur oppositum, jam esset necessaria nova species ad representanda illa individua, ergo individua ejusdem naturae possunt representari per distinctas species, ergo idem potest nunc contingere circa individua, quae aliquando futura sunt.

8. *Vera doctrina de praedicta universalitate.* — Dico ergo, ad hanc universalitatem sufficere, quod una species representet plura singularia, sive ejusdem naturae specificae, sive diversarum. Dico etiam non esse necessarium, ut species representans plura individua ejusdem essentialitatis, omnia similia representet. Unde ulterius addo, in eodem Angelo posse inveniri species magis, et minus universales, quando caetera non sunt paria: ut, verbi gratia, potest infimus Angelus plures species universales equorum habere, quarum singulae representent plures equos, nulla tamen omnes, nec in quocumque numero, sed per unamquamque illarum decem, vel viginti, verbi gratia, et nihilominus, non habere species leonis tam universales, quia leones sunt perfectiores in natura, et ideo pauciores possunt simul cognosci per unum actum, et per unam speciem representari, et sic de aliis. Ideoque quando fit comparatio in universalitate, debet

fieri cæteris paribus ex parte objectorum intelligibilem. Atque ita ad veritatem dictæ sententiæ, et assertionis satis est, quod Angelus superior plura individua ejusdem naturæ cognoscat per unam speciem, quam inferior, et hoc modo posset verificari assertio in omnibus Angelis, quamvis nullus eorum etiam supremus haberet species universales repræsentantes simul plures quidditates, seu plura individua specie differentia, verbi gratia, leonem, et equum. Quia ut species sit universalis, satis est quod per eam multa simul cognosci possint, ergo ut sit universalior, satis est quod in eodem ordine, seu in eadem specie plura repræsentet. Accedit, quod species repræsentans plura individua ejusdem speciei, non videtur posse extendi ad repræsentanda etiam individua alterius naturæ specificæ, nisi prius repræsentet omnia individua in natura specifica similia. Quia quo hæc similia inter se sunt, eo videntur facilius posse per eandem speciem repræsentari, quod non tantum de aliquando futuris, sed etiam de omnibus possibilibus procedit, quia (ut sæpe dixi) esse, vel non esse futurum, extrinsecum est, et impertinens ad intrinsecam speciei repræsentationem. Non videtur autem necessarium, quod aliquis Angelus etiam supremus habeat species repræsentantes ita universales, ut omnia individua possible unius speciei repræsentent, quia illa sunt infinita, et non est necesse, ut species repræsentet infinita, ergo eadem ratione necessarium non est, ut una species etiam supremi Angeli repræsentet plures quidditates, sed satis est, quod singulæ species ejus repræsentent plura individua sub quacumque natura specifica, quam species inferiorum, et idem est cum proportione de cæteris.

9. Respondetur jam ad rationem *Ægidii*. — Ad locum *D. Thomæ allatum a Ripa in n. 6.* — Sequendo igitur hunc dicendi modum, facile solvitur difficultas ab *Ægidio*, et aliis tacta, quamvis enim Angeli quo perfectiores, eo universales, ac proinde pauciores earundem rerum habeant species, nihilominus non sequitur perveniendum esse ad Angelum, qui omnia extra se per unam speciem intelligat: nam omnes Angeli saltem habent tot species intelligibiles, quot sunt essentiæ specificæ, seu quidditates rerum, quas intelligunt, et nihilominus de singulis quidditatibus omnes superiores habent universales, et pauciores species respectu individuum ejusdem naturæ, seu speciei, seu respectu totius potentialitatis uniuscujusque naturæ specificæ, et quia

hæc potentialitas, seu multiplicatio individuum sub una specie in infinitum procedit, ideo fieri potest, ut nunquam perveniatur ad supremum Angelum, qui unamquamque quidditatem per unam tantum speciem intelligat, sed per plures. Quod si urgeas, saltem in individuis aliquando futuris esse certum terminum finitum, et ita posse perveniri ad Angelum, qui omnia illa individua per unam speciem cognoscat. Respondeo, tunc alium Angelum illo superiorem cognoscere etiam illa individua per unam speciem, sed universaliorem, quia repræsentabit non solum futura individua, sed etiam aliqua ex possibilibus: nam licet species repræsentans possible per se non debeat Angelo, non est tamen inconveniens, quod ex consequenti, et ex abundantia perfectionis ipsius speciei, ejus repræsentatio etiam ad individua possible extendatur. Atque hoc modo licet contingere possit, quod aliqui Angeli inæquales in perfectione cognoscant omnia, quæ sunt per æqualem numerum specierum, nihilominus semper Angelus superior cognoscat per universales species per extensionem ad repræsentationem rerum possibilem. Quem modum dicendi quoad hanc partem etiam *Capreolus* indicavit. Neque obstat, quod *D. Thomas* non solum dicit, Angelum superiorem intelligere per universales species, sed etiam per pauciores: nam id intelligendum est, quando cætera paria sunt ex parte rerum repræsentatarum, nimirum, quia eadem sunt in numero, et perfectione.

10. Ampliatur expositio de universalitate specierum. — Denique ne juxta hunc dicendi modum universalitatem specierum angelicarum in repræsentando, ad solam repræsentationem plurium individuum ejusdem naturæ per eandem speciem limitare videamur, addo, fortasse etiam habere species repræsentantes plures quidditates. Unde probabile olim censui, quod non video ab aliis probari, in infimo ordine Angelorum solum esse universalitatem specierum quoad repræsentationem individuum cum proportionata varietate intra illum gradum. In Angelis vero altioris ordinis dari etiam species universales repræsentantes plures naturas in sola specie ultima, et intra proximum genus differentes: non tamen repræsentando per unam speciem omnes naturas specificas illius generis, sed aliquas et plures, vel pauciores, juxta modum perfectionis, et cum proportionali varietate, et sic ascendendo cum proportione per species universales in ordine ad res multas plusquam specie

ultima differentes, et sub generibus magis, vel minus remotis contentas. Nam hoc totum non involvit repugnantiam, et consonat perfectioni Angelorum, et his, quæ de illorum convenientiis, et differentiis essentialibus diximus: nam optime illa distinctio per hos varios cognoscendi modos explicatur. Et ita etiam cessat difficultas tacta: nam cum in his speciebus, et generibus intermediis possit quidam processus in infinitum cogitari, et universalitas hæc specierum possit etiam ad quidditates possible nunquam futuras extendi, et illæ possint in infinitum multiplicari, nunquam erit necessarium pervenire ad Angelum, qui per unam speciem omnia extra se intelligat, et ita difficultas cessat.

11. Altera responsio ad prædictam rationem *Ægidii*. — *Unica species repræsentans omnia possible nulli creaturæ est connaturalis.* — Alter modus expediendi illam difficultatem est, concedendo priorem illationem argumenti, et negando posteriorem. Conceditur ergo, Angelum valde perfectum, vel qui supremus fuerit, posse per unam speciem omnia creata extra seipsum intelligere. Quia licet daretur talis species, finita esset, et respectu objectorum naturalium esset ordinis naturalis. Item quia si talis Angelus cognoscat omnes res creatas per tantum numerum specierum intelligibilem, ascendendo cum proportione facile deveniri poterit ad Angelum, qui per unam speciem res easdem cognoscere valeat. Quapropter cum *D. Thomas* 3, contr. Gent., cap. 98, negare videtur esse possibilem talem speciem, loquitur de una specie repræsentante omnia possible simpliciter, de qua verisimilius est, non esse possibilem secundum naturæ ordinem, quia nec esse potest connaturalis alicui Angelo, quia omnis Angelus determinatæ, ac finitæ perfectionis est, illa vero species excederet proportionem ad quamcumque determinatam, ac limitatam naturam. Unde si talis esset Angelus, esset profecto supremus inter omnes possible, qui tamen dari non potest, ut nunc suppono. An vero talis species in supernaturali ordine possible sit, alibi est disputatum, ut in capite 13, num. 12, tetigimus. Verum tamen illa species, quæ repræsentet omnia creata, vel creanda in aliquo tempore, non excedit proportionem finitæ, ac limitatæ naturæ, et ideo non videtur repugnare pervenire ad Angelum ita perfectum, ut omnia extra se, et Deum per unam speciem intelligat. Imo addit *Cajetanus*, nunc supremum Angelum ita intelligere: sed hoc magis incertum est, et sine

dubio non potest ostendi necessarium, quia licet inter Angelos specie differentes semper superior intelligat per universales species, nihilominus in infimo Angelo quoad naturam potest esse tanta multitudo specierum intelligibilem, et tam parva universalitas uniuscujusque speciei, ut licet in omnibus superioribus fiat diminutio specierum, adhuc in supremo plures esse valeant, quod et unusquisque facile cogitare potest, et cum pendeat ex dispositione divinæ providentiæ, non est difficile intelligere, potuisse Deum universa hoc modo disponere, et ad hunc ordinem naturalem capacitatem Angelorum adaptare. Tamen sicut hoc possibile fuit, ita non repugnat, nec videtur inconveniens, quod de facto supremus Angelus naturalia omnia per unam speciem cognoscat, nec est incredibile id fecisse Deum ad ostensionem potentiæ suæ, et ut infra naturæ ordinem se summo quodam modo communicaret.

12. Ad inconveniens in ratione *Ægidii allatum in fine numeri tertii.* — Non tamen hinc sequitur aliud inconveniens, quod in posteriori parte rationis *Ægidii* inferebatur, superiorem, scilicet, Angelum vel per nullam speciem cognoscere, vel non per pauciores species, quia non possunt esse pauciores species, quam una et consequenter non cognoscere per universales species, nihil enim horum sequitur. Ad quod explicandum recolendum est, quod supra dixi, hanc universalitatem specierum solum esse respectu rerum inferiorum, non vero respectu superiorum, vel æqualium Angelorum. Nam ex hoc principio infertur, ut detur aliquis Angelus cognoscens per unam speciem omnes res alias præter seipsum, necessarium esse, ut ille nec superiorem habeat, nec æqualem, quia si illos habeat, licet omnia infra se per unam speciem cognoscat, oportebit, ut tot alias species intelligibiles habeat, quot Angelos æquales et superiores habet: ergo si supponatur aliquis Angelus omnia extra se per unam speciem cognoscens, consequenter supponendum est, nullum superiorem habere: imo nec habitum esse, non solum quia secundum legem ordinariam Angeli omnes simul creati sunt, nec in eorum creatione futura est successio, quantum ex doctrina fidei intelligimus, sed etiam quia licet daremus, Angelum alium supra omnes creatos Angelos fore creandum, illius speciem habuissent innatam Angeli a principio, ut supra cum *D. Thoma* dixi, quia receperunt Angeli species innatas rerum omnium aliquando futurarum. Ergo si crean-